

Raport privind participarea la cel de al 5-lea Congres Internațional de Studii Bielorusse, avut loc la Kaunas, Lituania, în perioada 2-5 octombrie 2015

În perioada 2-5 octombrie la Kaunas, Lituania, a avut loc cel de al 5-lea Congres Internațional de Studii Bielorusse (Fifth International Congress of Belarusian Studies). Despre lucrările acestui for științific am aflat de la doamna profesor L.S. Labanova de la „Centrul de Cercetare a Potențialului Științifico-Tehnic și a Istoriei Științei” „G. M. Dobrov” al AȘU din Kiev, instituție preocupată la modul serios cu probleme de scientometrie, editează și o revistă internațională „Science and Science of Science”, la o conferință a căreia am participat în 2011 cu un referat. Am expediat raportul: Ion Holban, Cristina Petrov „Știința și pregătirea cadrelor științifice în Republica Moldova în comparație cu țările dezvoltate și în contextul alegerii de către țară a vectorului european de dezvoltare”. Raportul a fost acceptat de organizatori, mai mult, ei și-au asumat cheltuielile raportorului legate de cazare și drum, lucru pentru care le mulțumesc din inimă organizatorilor, al doilea autor nu a putut să-și permită luxul să meargă la Conferință, dat fiind că de curând trebuie să susțină o teză net superioară: nașterea unui copilaș.

Trebuie să recunosc că cel mai greu moment al participării la Conferință a fost procurarea biletelor. Din păcate, nu am experiența de a procura bilete on-line, apoi biletele trebuie validate la timp în țara respectivă. Din această cauză am acceptat propunerea nepotului Mugur, elev în cl. XI la Liceului „Mircea Eliade”, care vorbește fluent germana, franceza și engleza și se descurcă de minune în chestii de informare cu ajutorul mobilului, de a mă însoți, pe cont propriu, din interes adolescentin de a cunoaște țările din Europa Răsăriteană, dar și de cel de a face o alegere mai conștientă a viitoarei profesii. Recunosc, mi-a fost de mare folos. Unele dintre bilete ne-au fost procurate de dna Lobanova, lucru pentru care țin să-i mulțumesc. De asemenea, am apelat și la serviciile profesorului kievean V.A. Șenderovskii de la Academia de Științe din Ucraina cu care ne cunoaștem mai bine de 30 de ani. Grație Domniei Sale, ajunși la Kiev, am reușit repede să validăm biletele la autobuzul Kiev-Chișinău și să aflăm cum în timp redus, până la plecarea trenului Kiev-Minsk, să cunoaștem partea istorică a orașului și renumitul „Maidan” cu eroii căzuți pentru libertatea Ucrainei. Însemnat a fost pentru noi să găsim teiul lui Petru Movilă, sub care cânta un bătrân la arfă (vezi fotografia), tei cu vârstă de peste 365 de ani, peste care dădusem întâmplător cu vreo 30 de ani în urmă. Trebuie să recunoaștem, că în călătoria până la locul de destinație și înapoi mult ne-a ajutat deținerea pașapoartelor biometrice, avantajele cărora le datorăm semnării de către Republica Moldova a acordului cu Uniunea Europeană, avută loc la Vilnius la 29.11.2013.

Cunoaștem cazul unei cercetătoare din Ucraina, care n-a avut posibilitate să participe la Conferință (Congres), din cauza obținerii cu întârziere a vizei pentru Lituania. La trecerea dintr-o țară în alta am completat fișe-declarații numai în cazul Bielarusiei și așa zisei Pridnestrovie. În Bielarusi și Ucraina am fost întrebați de grăniceri care-i denumirea Conferinței, și atât, în rest - lumină verde.

În Ucraina ne-a întâlnit peisaje asemănătoare cu cele din Moldova - copaci arși de secetă. Pe lângă cantoane - parcele de pământ lucrate, cultivate cu păpușoi, bostani, sfeclă, ca pe la noi. De abia spre Jmerinka copacii devin mai veseli, mai verzi. Casele localităților rurale se aseamănă cu cele din nordul Republicii Moldova. „Specialitatea casei” – femei pe biciclete. În Ucraina oamenii ni s-au părut îngândurați, fiecare preocupat cu gândurile și treburile lui.

Biелarusia ne-a întâlnit cu ceață, păduri și case de lemn, care se aseamănă mai mult cu cele din Rusia. Pe lângă case sere mici. Din tren ni s-a părut o țară îngrijită. Vitele pasc agale pe șesuri verzi. Se văd lanuri de porumb, pentru siloz, ferme de vite. Aprovizionarea cu furaj a vitelor pare a fi o preocupare serioasă a conducerii țării.

În Biелarusi ne-am aflat numai în trecere, doar câteva ore am stat în Minsk, unde am schimbat trenul spre Vilnius. Dat fiind că nu aveam ruble biелaruse, ne-am plimbat nițel prin preajma gării, astfel că prea puțin ce am izbutit să vedem, doar că orașul e curat. Ne-am amuzat puțin, atunci când am întrebat niște oameni ce lucruri deosebite am putea vedea prin preajma gării, unul dintre ei ne-a întrebat de unde suntem. Când le-am spus că din Republica Moldova, a zis „în cunoștință de cauză”: „A-a-a-a, Zdub i Zdob”. Și la întoarcere am trecut prin Biелarusi, noaptea, cu autobuzul Vilnius – Kiev, am mers pe autobanuri foarte bune. Din Kiev spre Chișinău am mers tot cu autobuzul, o bucată de timp pe șoseaua Kiev - Odesa, bună, dar inferioară autobanurilor biелaruse, apoi pe o porțiune a șoselei Poltava (Balcani, la noi), care părea a fi bombardată.

Congresul Internațional de Studii Biелaruse a fost bine pregătit și a avut suport financiar din partea Ministerului de Externe al Lituaniei, Consiliul Cercetării al Lituaniei, Fondul Marshall pentru Germania al SUA, Fondul Konrad Adenauer, Fondul Heindrich Boll (scriitor german, laureat al Premiului Nobel) și alte instituții. La Congres s-au discutat un spectru larg de probleme ce țin de toate aspectele vieții și activității belorușilor și a relațiilor acestora cu lumea. **1.** Relații internaționale și politică externă; **2.** Instituții politice. Politică economică; **3.** „Reguli” gender: discursuri, politici, practici; **4.** Cultura cărții în Biелarusi, istorie și teorie; **5.** Istoria Marelui Cnezat al Lituaniei; **6.** Istoria Biелarusiei, secolul XIX și XX; **7.** Studii literare și lingvistice; **8.** Filozofie și psihologie; **9.** Antropologia, Etnografia și conservarea tezaurului istoric și cultural; **10.** Istoria bisericii și teologie; **11.** Cultura biелorusă contemporană. Cercetătorii belarușii din întreaga lume organizează acest Forum științific al cincilea an consecutiv la Kaunas, ca să-și ajute țara să se deschidă către lume și să zidească o societate bazată pe cunoștințe și integrare armonioasă cu țările civilizate și, totodată, de a încuraja biелarușii să nu se rușineze să-și folosească limba maternă în toate sferile de activitate, inclusiv știință, să gândească în biелarusă. Drept dovadă poate servi și ecusonul scris numai în biелarusă. Mai mulți reprezentanți ai Lituaniei, printre care și ambasadorul Lituaniei în Biелarusia, au vorbit în biелarusă.

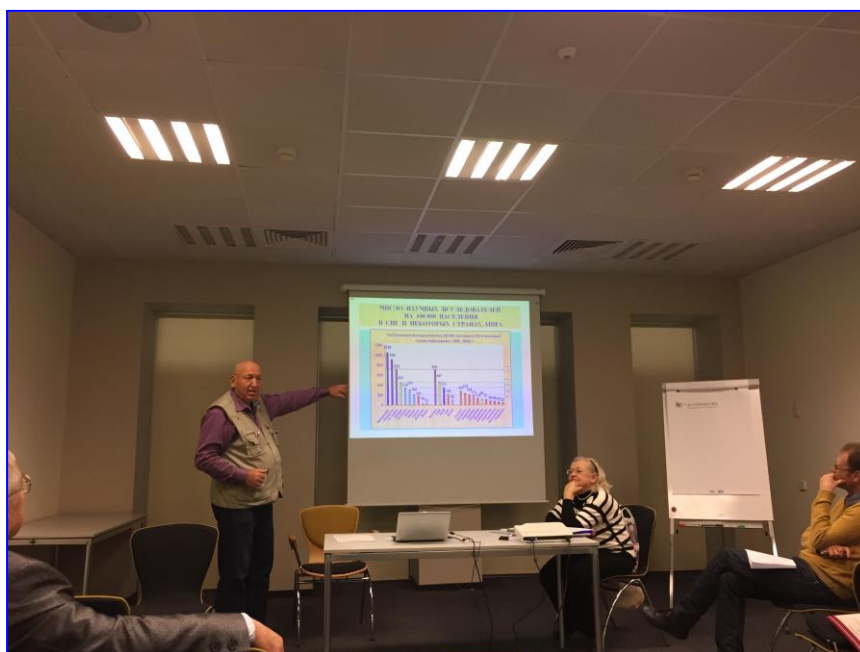
Congresul deja are priză la cercetătorii din lume. L-a lucrările lui au fost expediate 510 rapoarte (fiecare raport având mai mulți coautori) din 21 de țări. În ordine descrescătoare vom indica aceste țări (iar în paranteze numărul de rapoarte din țara respectivă): Biелarusi (322), Polonia (61), Ucraina (42), Rusia (29), Lituania (17), Cehia (7), Germania (6), SUA (6), Marea Britanie (3), Ungaria (3), Armenia (2), Italia (2), Kazahstan (2), Danemarca (1), Georgia (1), Israel (1), Letonia (1), Moldova (1), Serbia (1), Slovacia (1), Turcia (1). Congresul a decurs sub deviza „Libertate, Democrație, Solidaritate”.

Dat fiind numărului mare de rapoarte, Conferința a fost divizată în multe secții, care au funcționat în paralel, astfel că la multe din rapoartele pe care le-ași fi dorit să le ascult n-a fost chip

să fie prezent. În cazul în care rapoartele erau făcute în alte limbi, organizatorii au avut grijă să asigure traducerea acestora în bielarusă și engleză.

În cadrul secției 2 „Instituții politice. Politică economică” a activat și o subsecție „Programele de doctorat: problema calității și schimbările instituționale”, în cadrul căreia a fost prezentat și raportul din Moldova: Ion Holban, Cristina Petrov „Știința și pregătirea cadrelor științifice în Republica Moldova în comparație cu țările dezvoltate și în contextul alegerii de către țară a vectorului european de dezvoltare”.

Raportul a prezentat interes pentru ascultători, dat fiind prezentării unei priviri de ansamblu a dezvoltării științei (ca locomotivă a progresului) în lume și în Republica Moldova, precum și a dezvoltării sistemului de pregătire și atestare a cadrelor științifice din Republica Moldova în contextul dezvoltării acestui sistem în lume, cuprinzând și date ce se referă la Bielarusi și țările vecine acesteia, evidențiindu-se părțile tari și cele slabe în domeniul abordat. Au fost prezentate mai multe date interesante în jurul cărora s-a încins o discuție sinceră și la subiect, care a durat aproape o oră, cei prezenți solicitând la urmă exemplarul electronic al raportului și al articolului, lucru pe care autorul a făcut-o cu plăcere. Aducem aici câteva date prezentate de autor la Congres. În primul rând cele ce țin de țările cu cel mai mare potențial științific uman și cu cele mai mari investiții în cercetare (a se vedea tabelul ce urmează).

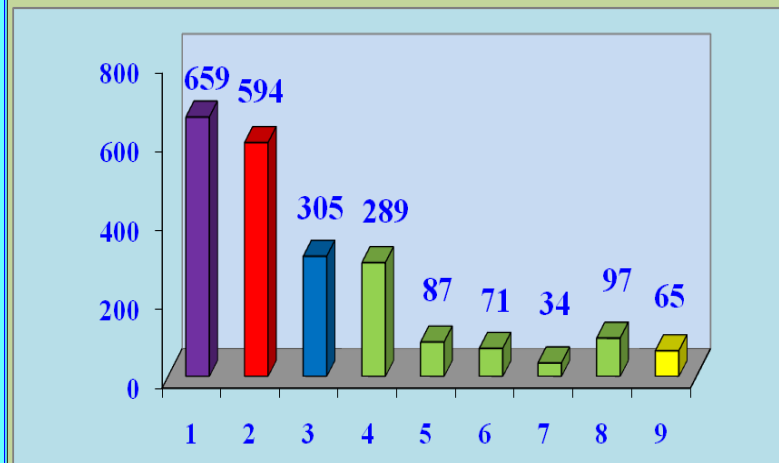

Țara / regiunea	Numărul de locuitori [Wikipedia]	Numărul de cercetători științifici	PIB (milioane de \$ SUA)	Parte de PIB (%) destinat C&D	Finanțe pentru C&D (milioane de \$ SUA)
Toate țările			71 707 302		
UE28	504 361 856	1 672 014	16 641 111	2,03	337 777,794
SUA	315 712 000	1 412 639	15 684 750	2,77	434 467,575
China	1 350 695 000	1 152 311	8 227 037	1,84	151 377,481
Japonia	127 799 000	889 341	5 963 969	3,26	194 425,389
CSI	279 256 333	528 606	2 635 655	0,95	25 106,948
Coreea de Sud	50 004 441	345 912	1 155 872	3,74	43 229,613

Nu întâmplător cercetătorii din aceste țări au cele mai multe Premii Nobel (datele prezentate aici sunt actualizate și pentru 2015), adică se pot realiza cel mai bine profesional, fapt pentru care exodul de creiere au loc anume către aceste țări.

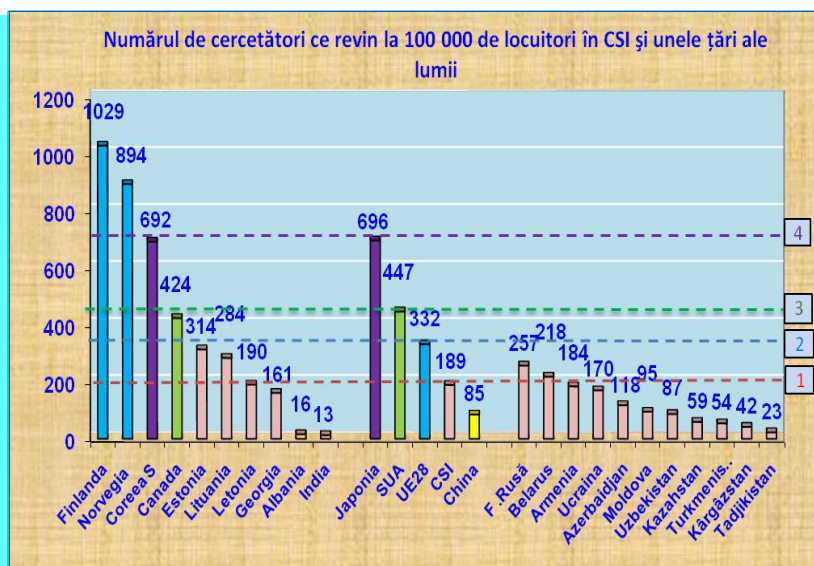
REPARTIȚIA PE ȚĂRI A NUMĂRULUI DE LAUREAȚI AI PREMIULUI NOBEL (1901 – 2015)

Repartiția pe țări a numărului de laureați ai Premiului Nobel în domeniul științelor, 1901 - 2015: 1. Toate țările lumii; 2. SUA+UE; 3. SUA; 4. UE; 5. Regatul Unit; 6. Germania; 7. Franța; 8. Alte țări ale UE; 9. Alte țări ale lumii

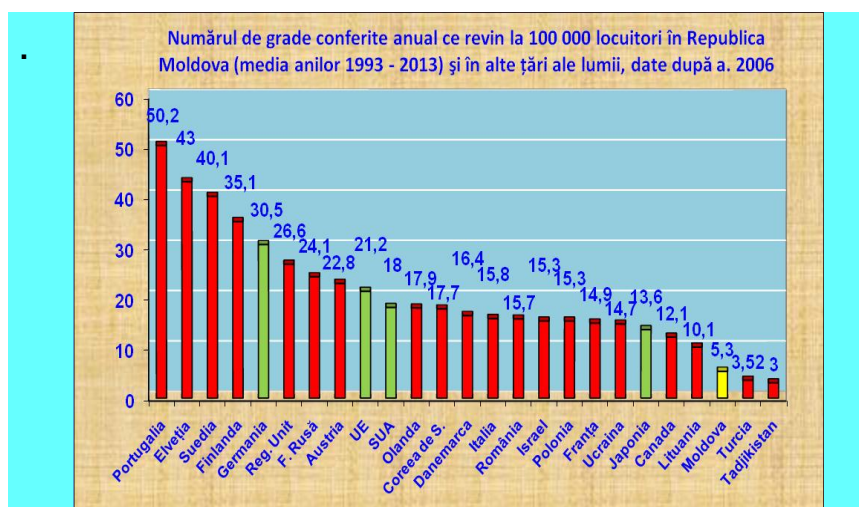
Prezintă interes și numărul mediu de cercetători la 100 000 de locuitori.

NUMĂRUL DE CERCETĂTORI LA 100 000 DE LOCUITORI (CSI, ALTE ȚĂRI)

Precum și numărul mediu de grade științifice conferite anual la 100 000 de locuitori.

NUMĂRUL MEDIU DE GRADE ȘTIINȚIFICE CONFERITE ANUAL LA 100 000 DE LOCUITORI (RM ȘI ALTE ȚĂRI)

Numărul mediu de persoane cu grad științific ce revine la cap de locuitor în Republica Moldova este de cel puțin de **8** ori mai mic decât cel din SUA și de cel puțin de **4** ori mai mic decât cel din Germania. Este clar că avem încă mult de muncit până a fi în rând cu țările dezvoltate.

Raportul a fost menționat la ședința de închidere a Congresului. Însemnat a fost pentru noi că în timpul discuțiilor vorbitorii au ținut să sublinieze faptul că cercetătorii moldoveni sunt foarte activi în acest domeniu, că au lucrări de pionierat, amintindu-se în acest sens numele academicianului Alexandru Dicusar, apoi pomenindu-se un articol semnat de V. Canțer, Gh. Cuciureanu, I. Holban, V. Minciună publicat în revista kieveană. Mai mult, mi s-a înmănat cel mai proaspăt număr al revistei menționate, „Science and Science of Science”, în care am găsit un articol semnat de Alexandru Dicusar și Rodica Cujbă. Recunosc, m-am simțit mândru, pentru cercetătorii noștri.

Merită să fie menționate și celelalte rapoarte prezentate la tematica dată sau înrudită, foarte utile pentru noi: 1. Liudmila Lobanova (Ucraina) „Finanțarea studiilor doctorale – indicatorul politicii științifico-tehnice a statului”, cea mai dureroasă problemă a pregătirii cadrelor științifice – finanțarea, de asemenea, asigurarea calității în pregătirea cadrelor științifice, excluderea cazurilor comice gen cum a obținut Ianâkovici gradul de doctor habilitat în științe; 2. Alina Gumeniuk (Ucraina) „Noi tendințe în dinamica dezvoltării studiilor doctorale în Ucraina”, din păcate, Ucraina trece o perioadă foarte grea pentru a vorbi de anumite succese în acest domeniu; 3. Alexandr Allahverdean (Rusia) „Paradoxul științei rusești: „bumul de aspiranți” pe fondalul prăbușirii numărului de cadre științifice (1990-2010)”, fenomen care nu are motivații științifice, vin tot mai multe persoane în doctorat, în timp ce numărul de locuri de muncă în cercetare sunt tot mai puține (d.e., unii vin în doctorat ca să scape de armată); demn de menționat, în Rusia susțin tezele de doctorat în termen circa 20 – 25% din absolvenți, pe când în Moldova numai 3 – 8 %; 4. Larisa Ttarenko (Bielarusi) „Aderarea Bielarusiei la Procesul de la Bologna: europeanizarea sau simularea învățământului”, o comunicare foarte critică, fenomenul de mimare a reformelor este omniprezent în Bielarusi ca și la noi; s-a atras atenția, că în regimurile autoritare sunt mai multe șanse ca reformele să fie simulate, decât implementate, dar mai există și o teama de reforme ce duc la târăgănarea acestora; dacă se va reuși să se facă reformele necesare, Bielarusi va putea adera la procesul de la Bologna de abia către 2018. 5. Volha Kryzhanouskaya „Sistemul național de

calificații, cadrul național de calificării și standardele profesionale ca regulator al pieții muncii și a învățământului”, însemnat este coordonarea diferitelor registre de calificare; 6. Andrei Laurukhin (Bi Belarusi) „Știința universitară bielarusă între moștenirea sovietică și perspectiva europeană”, concluzia – orientarea spre sistemul european în învățământul superior; 7. Alexej Burnosenka (Bi Belarusi) „Insuficiența de deprinderi (capacități) și influența acestora asupra carierei profesionale și a succesului. O greșeală a sistemului de învățământ”, o problemă foarte actuală, cu ce deprindere iese specialistul din instituțiile de învățământ superior și nu numai; 8. Aliaksandr Boldak (Bi Belarusi) „Organizarea bussines-învățământului pentru antreprenoriatul mic și mediu”, o problemă ce ține de colaborarea institutelor de învățământ cu întreprinderile particulare la pregătirea cadrelor înalt calificate pentru acestea (au creat așa zisa Business-masteratul, o experiență care merită a fi studiată), ca studenților de la orice treaptă de învățământ superior să li se dea nu numai cunoștințe, ci și competențe, iar prin colaborare cu întreprinderile să înceapă ai adapta la câmpul muncii încă de pe băncile universității; se urmărește participarea eficientă a sectorului privat la finanțarea științei, a unor proiecte; cercetătorii bielaruși sunt preocupați la modul serios de problema exodului de creiere, de aceea caută soluții la problema creării în țară a unei piețe a muncii adecvate pentru absolvenții instituțiilor superioare de învățământ, caută să armonizeze Codul educației cu Codul Muncii, să salveze întreprinderile individuale falimentare prin organizarea de întreprinderi corporative. 9. Katsiaryna Palkhouskaya „Studiul comportamentului migrațional al tinerilor oameni de știință în baza cercetărilor sociologice din Bi Belarusi” etc.

S-a vorbit a Congres și de așa zisa interdicție la profesie, de listele negre, prin care oamenii incozozi regimului sunt scoși din învățământ, subliniindu-se totodată, că o tratare realistă a problemelor nu înseamnă o tratare pesimistă a acestora. Duhul Bologna planează și în Bi Belarusi. Mințile luminoase ale țării își doresc să vadă țara îndepărtându-se de cursul totalitar, ieșită din sfera izolării, contribuind ele înseși la deschidere largă către Apus, la o apropiere de Uniunea Europeană - spațiu al democrației, al funcționării legilor juridice și morale, al libertății de gândire și exprimare. De asemenea, ele contribuie la o întărire a legăturilor prietenești și de colaborare a Bi Belarusiei cu vecinii săi, Polonia, Ucraina, Rusia, Lituania. În universitățile UE, mai ales în cele din Polonia și Lituania, mulți tineri bielaruși obțin studii superioare. Au fost discutate și probleme ce țin de interferența literaturilor, de religie, de petrecerea timpului liber, de conștientizarea sensului vieții, de consolidare a familiei – a instituției care orientează cel mai mult profesional generația în creștere.

Se dorește a edifica un învățământ superior așezat pe temelii juridice sigure, bazat pe autonomia instituțiilor, ca sisteme democratice cu legătură inversă și asigurare a transparenței în luarea deciziilor la orice nivel, un învățământ diversificat integrat în învățământul internațional, cu o mobilitate mare a studenților, care să corespundă cerințelor la zi, având ca reper simțul demnității persoanei, conștiința ei națională, integrarea acesteia în societatea multiculturală, multinațională. Este conștientizat faptul, că toate aceste lucruri cer, în primul rând, finanțe și cunoașterea câtorva limbi de circulație internațională.

Am izbutit să ascultăm și câteva referate de ordin general. 1. Johan Wadephus „Perspectiva relațiilor germano-bielaruse”, membrul parlamentului german a desenat perspective reali și optimiste, mesajul principal fiind: „Apusul este dispus de a se deschide către țările est-europene, dacă acestea își doresc această deschidere”; 2. Waitmanj Beorn „Crime în afara dreptului” (despre crimele oștirilor germane din timpul războiului față de evreii din Bi Belarusi), cadrele prezentate erau destinate să trezească un plâns din adâncime, astfel ca tragedii de genul acesta să nu se mai repete; 5. Serghei Novicov „Acțiunile militare în Bi Belarusi în vara anului 1941, mituri, istorioare și realități istorice”, în care autorul a studiat și contrapus documente de arhivă atât din URSS, cât și din Germania, privind începerea războiului din 21 iunie 1941, pledând pentru tratarea obiectivă a problemelor istorice în orice circumstanță.

Un fenomen care l-a început ne-a părut curios, la pauzele de cafea pe masă totdeauna erau urcioare cu lapte. Când am gustat laptele, am rămas surprinși, el era atât de gustos, de părea că este proaspăt muls de la vacă. La înapoiere am cumpărat un pachet de lapte ca să le arăt și celor de acasă

ce lapte beau lituanienii, care au făcut în țară reforme cu adevărat, nu au mimat reforme, ca noi. La Kaunas, ce s-ar părea că este un oraș de provincie, am descoperit un mall de câteva ori mai mare decât cel din Iași, interiorul căruia este ornamentat în stil lituanian. Am făcut tot posibilul să vizităm muzeul compozitorului, pictorului, omului de creație lituanian Ciurlionis, care-și învâța compatrioții

că problemele cele mari ale omenirii se rezolvă în Cer, acolo unde nu umblă hoțul, nu roade șoarecii, nu mănâncă molia, nu erodează caria. Nu întâmplător în oraș este și o stradă numită a Astronomilor.

Având cea mai mare colecție de denumiri ale Binelui și Răului Suprem în limba română, nu a fost chip ca să nu vizităm și Muzeul Dracilor, în care am făcut multe fotografii. Două femei în vârstă, care supravegheau sălile muzeului, păreau că nici nu observă ce făceam noi. Dar când am terminat de vizionat expoziția și ne pregăteam să plecăm, una din ele s-a apropiat de noi și ne-a atras atenția că n-am văzut niște draci. Ne-am întors înapoi, într-adevăr ne-au scăpat cu vederea. Ne-am amuzat mult văzându-i, erau Hitler și cu Stalin cu coarne (duhul cărora mai planează și azi pe undeva în lume), fotografia cărora o reproducem aici.

4 octombrie 2015, ora 22.00, Vilnius, urcăm în autobuz, spre casă. Avem acces la Internet, vedem ce se întâmplă la Chișinău: „Opolcenții lui Dodon au înconjurat Parlamentul”. La revedere, vrednică și luminoasă Lituanie, Uniune Europeană, sperăm să mai revenim. Bună noapte, Donbas Fruktovâi, întunericul se lățește asupra ta. Ne întoarcem în speranță că vom putea aprinde o candelă cât de mică, doar anul 2015 este declarat Anul Internațional al Luminii.